
שְׁמַי הַלְטִינִי קוֹב.

פְּשָׁחֹר.

I.

בהפלטת נשימה כבדה נמשכה ונתקרבה הרכבת אל התחנה וירודינצה הבודדה והרחוקה מן הישוב, התנדדה בהרתעה לאחור, כאלו נבעתה מפני השממון והשעמום שבכאן, ועמדה באירצון עמידה ארעית כנכונה בכל רגע למנוסה. מתוך חלוני-הקרונות נזרקו פיצופים של בני-אדם שונים, שהיו דומים לשורה שלמה של קבוצת תמונות, אלא שמיד הפנו את פניהם מתוך שעטום ופרשו כל אחד למקומו.

בתנועות מרושלות יצא צעיר אחד מתוך אחד הקרונות ומזודה לא גדולה בידו. מלבד שרידת-חנה בכובעו האדום, העומד מכווץ כלו ומסתין ליציאת המסע, לא נראה איש ברחבה הריקה. דומה היה ששממת נצה רובצת על תחנה דומה וגבוהה זו, התקועה

כדרכו בתוך הללו של העולם: לא הספיק עדיין הצעיר לפסוע פסיעה אחת – והנה קדמתו רוח סתיו ספוגת לחלוחית קרירה בשריקה הצופה וברצלפת פנים רטובה, כשהיא מפשילה ומכדרת את כנפי מעילו.

– הו – הו – הו! ...

כהעויה איינעיטה הסב פניו הצדה, התגחן קצת והחזיק בידו השנייה בכובעו המתפרץ מפני בעליו ואומר לעוף אל אשר ישאהו הרוח. על פניו היגיעים נראו אותות של התמרמרות ומבוכה, כאלו טפחו לו פתאם על פניו בסחבה לחה. באותו הרגע נודדו אליו רכב אחד, כשהשוט תחת בית-שחי, תפש במזודתו ושאל בהכנעה:

– לקוליבובקא? במטותא, אדון, שם העגלה ממתינה!

וכשהציץ זה בפני האורח, הוסיף מיד בהשתוממות:

– אה, מר ברגר! ... מן הצבא? הרי לך שלום עליכם! ... היכן הם הפצץ?

רק מזודה זו? ... כמה תהא שמחת האם גדולה! ... נו, נלך ונסע הביתה! ...

בחשאי הלך ברגר אחריו, כשנזר מרכיסי הרפשו, הנתנים מתחת מגפיו של הצועד לפניו, וכשנגש אל העגלה, טפס ועלה עליה כעצלתים. עיפות וחולשה נראו בכל תנועותיו. הרי שלש יממות היה מטלטל נרודי-שנה וחמרי-מנוחה בנסיעת הרכבת.

צנה מועזעת התחילה הודרת לבשרו, והוא הצטמס, התרכס והעמיד צווארון מעילו.

הד הצלפת השוט על גב חסום בקע באויר, נתערבב עם שריקת הרוח – והעגלה זזה ממקומה, כשאופניה מתיזים גושי רפש לצדדין.

השמים – שמייעופרת, דלוחים, עגומים וגמוכים; השדות לחים, שחורים ומרופשים –

וכל כך קרובים הם אלו לאלו. דומה, שהעולם הצטמסם, התכנס והתעטף מעטה אבל על חורבן עצמו. ברגר יושב כולו מצומק ומרוסק. שחור, שחור בלבו; שחור, שחור בנשמתו. כלום לא חלום נורא ואיום היה, קושמט של ארבע שנים עם כל בלהותיו?

איזה יגון קודר התחיל לאט לאט הודר לתוכו ומעיק על לבו; הדמורים נונים קוססים,

נוקבים במחו: לאן נוסע הוא? מה יעשה עכשיו? נו, נשתהרר כבר, עבר הקושמט, אלא מהוי מוצא לפניו? תהום, תהום נורא פעור-לוע. הרי כל זה שניטל הימנו, שוב לו יחזירו לו לעולם, לעולם... אדם בעל הכרה, בעל רצון, מלא חיים ותנועה, מלא תקוות ושאיפות היה לפני לכתו לשם, ועכשו? – מדוכא, ברוח נכאה, פגום-רצון והכרה הריהו שב. הכל הישמדו והמיתו בו...

– א ברשה קלוישיט? ... וי! – פונה אליו הרכב אנב משיכת המושכות כרוצה

להתגרר בדיעתו בשפת החילים.

ברגר מתעורר בחלחלה ורצונו לענות: טק מְטְשֶׁנְה, אלא שהוא מכיר מד

בשעות; היך מר מעקם שפתיו, ושוב הוא כובש ראשו.

ובחללו של העולם העלוב התחילה בינתים האפולולית מתעבה. הסוס עץ, והעגלה

התנהלה לאט ובכבדות. על גביהם נשאה שיירה של עורבים שחורים בצריחה משונה

כקוראה לעזרה. בדרך נפגשים עצים בודדים, מבודדי ראש, המודעזעים כחול-קרח ומעוררים רחמים. עמודי התלגוף, שסתרי-עולם גלויים להם, משמיעים איזה זמזום של בביה חשאית, תפלתית, כאם זו, העומדת ליד בנה יחידה, ההולך למות; ובמחוז של ברנר מתהילים שוב תוססים וזוחלים הדרהורים הערפליים, המעיקים על הלב ועל הנשמה כנגל כבד.

היהו מתכווץ ומצטמצם יותר ותולה ראשו על חזהו. אותן ארבע השנים של חיים אפורים, מחוסרי-גו ותוכן קמות ועוברות לפני עיני-הרוח. כמה סבל ונשא. נו, שעבוד הגוף, אבל הרוח? עד כמה אפשר להכניע רוח האדם! כמדומה, שהנך אדם ככל הבריות, מושל בכל המשת החושים שלך, ואף-על-פירכו אין אתה שלך. מכל רכוש המלים והמושגים שרכשת לך בעמל בימי חיך, שהרי מויה, שאפת, למדת והעשרת את עולמך הפנימי, ולפתע פתאום – הכל עולה בתוהו. אין אתה-רשאי אלא ארבע מלים לבסא: מס טטשנה, ניקק נייעט. כתכי, הכי ממש. כלום נמצא היא הכנעת-רוח גדולה מזו? ... הכל, הכל נפגם בו: נפגמה המחשבה, נפגם הרגש ונפגם התוך הדבור... כיצד יבוא עכשו בין אנשים? כלום ימצא מלים לשיחה? ... וליוצקה? זו היפה, הרעננה והשובבה, כלום לא תביט עליו כעל הדיזט? ...

התנדרה העגלה הנודה חוסה – והוא נעור. עברו כבר את הגשר שלפני העיירה. מחלונות הבתים מנצנצים אורות קטנים ובאפלולית הערב הם דומים לעיני זאבים בתשכת הלילה. זה הזכירו הקסרקטין הבודד שבשדה מחוץ לעיר. ארבע שנים היה כלוא בכלא זה. ככל ערב היה רואה מרחוק את האורות המנצנצים מחלונות בתי העיר ומאד היה מתגעגע עליהם, ביחוד, זוכר הוא, גברו בו הגעגועים בשבועות הראשונים לבואו שמה. הללו הזכירו לו את ביתו ואת בית הוריה של ליוצקה. ובערב אחד אירע דבר, שלעולם לא ישכחה; לבו, לב גבר, שנגר כל צרה, כל אסון, התיצב כעמוד ברזל, כחלמיש – נתרכך אז כשעודה, הרמעות נסתחמו מאליהן, והוא בכה כתינוק...

כל אותו המאורע עולה וצף על זכרונו לכל פרטיו: היה זה בשישי בערב אחרי התשיעית. פתילת העששית, התלויה באמצע תקרת הקסרקטין, היתה מורדה קצת, ושתי שורות של מטות הברזל עם הישנים בהן נבלעו בתוך חציה-אופל, ששרר שם. ליד השלחן, תמוך על ידיו, ישב הער, והרהר. מי יודע במה? בודאי אודות ביתו. הוא שכב אז על ממתו, אך שנתו נרדה מעיניו. איזה כח סמיר משכו אל החלון להסתכל באורות של שבת, השופעים מבתי היהודים, אלא סירון היה עדיין והתורא לרדת מהמטה. כך היה מצווה. לבסוף לא יכול להתאפק, ירד בחשאי, התקרב אל החלון והדביק פניו להותמים אל השמשה-הגדולה והקרה. מבמי עיניו נצמדו אל האורות, הרועדים ומנצנצים שם, ולבו בקרבו המה והתגעגע. נתמלא איזה רטט קדש, וזכרונות טמירים, קדושים ונעימים נתעוררו בו.

הוא ראה את עצמו בבית אבי ליוצקה. החדר מואר באור אלקטרי, השופע וממלא את החלל באיזו נגינה חשאית. היא יושבת לפניו ומספרת את השעור של ההיסמורה.

אשר הכינה, והוא מסתכל רק אל הוזה. המתנדנד מתוך נשימה ודבור, אל עיניה השחורות הצחקניות ואל פניה העגולים והיפים. איזה גיל-נחת בלתי הגוי מפרכם בלבו ובנשמתו... נגמר השעור. הם קמים ונכנסים אל חדר-האוכל ויושבים אל השלחן הערוך, שמנודות כסף גדולות נוצצות על גבו ורומזות באיזו גאות-הוד. מסביב יושבים בני הבית ומסבירים פנים לו, האכסטרני, מורה בתם היחודה, העתיד להיות דוקטור... איזו קדושה סודית, שבתית, מרהפת על פני כל... בכל פעם משימעה ליזצקה צחוקה הצלצלני ומלכבת אותו בעיניה...

פתאום העירו ה"ערי בקולו העבה והאכזר:

— מי עומד שם? שד, לך שכב!

כשנעור גז הכל, אך את עיניו לא יכול בכל זאת לגרוע מהאורות המצנצים. שם קדושה אצילות חופפת על פני כל, וכאן — חול, חול... איזו תונה אינ-סופית התחילה מעיקה ולוחצת. הה, כמה היה רוצה לעמוד כאן ולחלוט. לשכוח לרגע את התהום הנורא והשעבוד, שהוא נמצא בקרבם, אלא ה"ערי הגם לא יכל להבין זאת. הוא התאכזר, הפקודה נשנתה — ועליו היה להכנע. בלב כואב עזב את החלון, שכב על ממתו וכבש פניו בכפות ידיו. מה שהיה לו ברגע זה, לא הבין בעצמו. זוכר הוא, שנפתח פתאום מקור דמעותיו ואי אפשר היה לו לעצור בעדן. הן נסתחמו ונולו מאליהן והמסו את לבו. קשים, קשים היו לו רגעים אלו...

— נו, רד, הרי כאן ביתך! — העירו פתאום הרכב.

II

רוך האם ולבוב יחוסה אליו, שלות הבית ושנה ארוכה השפיעו על ברנר לטובה והשקטו קצת את רוחו הסוערת, קמעא-קמעא התחילה עצבותו להתמעט, פניו הוארו קצת, אלא תנועותיו עדיין לא נשתחררו מאותם הכבלים, שהושמו עליהן במשך ארבע השנים, ובדבריו היה עוד נוהר מאד. כל מלה היתה יוצאה מפיו שקולה ומרודה כזו של מי שהתחיל ללמוד שפה חדשה ורצונו כבר לדבר בה בפני ידענים...

על פי הרוב היה שותק ומהרהר. אפילו על שאלות האם, הרכות והחמות, לא היה עונה אלא בחיוך של תודה. איזו יראה ממירה תקפתהו מפני הרבור. וכשראה פעם, שהאם מצטערת על זה, היה מחבקה ומנשקה ואומר בקושי:

— את כל כך טובה, אמא!

ושוב שתק. האם הסתפקה במועט זה. אלא שלא יכלה להבין, במה הוא מהרהר כל היום.

כרם ציר הרהוריו לא הסתובב על אודות-עידו. בשעת נסיעתו הביתה עוד החליט, כי להתחיל שוב בלמודי הנמזיה אי אפשר. הרי בשעת עמדו לבהינה לפני לכתו לצבא, כשהיה עדיין מלא שאיפות ותקוות, נכשל, לא טחמת חוסר-ידיעותו, אלא פשוט מסבת

אותה השאלה הארורה, המרהפת תמיד על ראשי היהודים עם סימנה הגדול „מדוע“ – זכרתי עכשיו, כשהכל נפגם בו. לא, אין להרהריו עכשיו שום נגיעה לזה, אין להם בכלל שום צורה ודמות. באים הם מעורפלים ומעולפים רק מתוך רוב שתיקה.

כשמזג האוויריפה והעולם שמוף אור השמש, הריהו יוצא גם למייל ברחוב נפגש עם מכרים, המעתירים עליו בשאלותיהם, אלא שהוא פוטר כל אחד בתשובת „הן“ או „לא“ וממשיך דרכו בשתיקה. אפילו השנוי, שנעשה בעיירה במשך ארבע השנים, אינו מלבב אותו. הגה עובר הוא לפני כתים חדשים, הנויות גדולות שנפתחו, הגשר החדש, שהיה זמן רב לשיחה כפי הבריות ביפיו – והוא אינו שם לבו אליהם. אין דבר נוגע לו, כנזיר זה, שהדיר עצמו הנאה מהעולם הזה.

יש אשר תוקפים אותו געגועים חזקים על ליוצקה, תשוקה עזה מתעוררת בו להתראות עמה, ואז מתהוללת מלחמה עצומה בנפשו. ימים שלמים אינו יוצא מפתח ביתו. יושב הוא כלוא, מלא עצב ומהרהר.

אכן התראות זו אינה מן הנמנע כלל. אבותיה הרי גרים בעיירה הקרובה. יודע הוא, שבדאי יקבלוהו שם בשמחה רבה. הרי סוף־סוף היה שתי שנים בביתם, מורה לבתם היחידה, זו ליוצקה, שכל כך אהבים הם אותה. אלא פקפוק אחד קוסם ומכרסם כתולעת את לבו ונפשו: אז היה צעיר מלא היים מלא תקוות ושאיפות דבורו היה שוטף והתהלכותו הפשית וטבעית, והיתה לו היכולת לקחת את לבה, ועכשיו כיצד יופיע לפניה? היא תראה תנועותיו הבלתי בטוחות, מבוכתו בשיחה, ואז תפרוץ בצחוק ותברח מפניו... יודע הוא שובכה זו... לא, זה אינו רוצה, בשום אופן אינו רוצה...

יש אשר יתקפרו רצון לפיים את עצמו ולשנות בתקוות, ואז עולים הרהריו כמחו באופן כזה:

... מלא הרהורים יושב הוא ליד השלחן, והנה מגיע לאזניו הר שאמת סוסיים וקשקוש גלגלי מרכבת. הוא נגש אל החלון ומכיר מיד את סוסיו הערמוניים של אביה לפי הכתמים הלבנוניים שעל גבי חמטם. הרכב מוסר לו מכתב כתוב בעצם ידה, כתב יד רכה וענוגה... מזמינים אותו להתם... מבלי אוטר שלום לאמו, הריהו מתנפל לתוך המרכבה וטם אליה כחץ ממש... היא נופלת על צוארו, מחבקתו ומנשקתו ומושכתו אל חדרה, זה החרר המלא זכרונות כל כך נעימים... בדמעות גיל מספרת היא כמה סבלה כל עת העדרו, בכמה קוצר־רוח הטינה לבואו... הוא מלטף ומחליא אנב היוך של פיוס את שערותיה הרכות, את צוארה הלבן, מסתכל לתוך עיניה המבריקות, וכל כך נעים לו... אושר נאצל זורם, זורם לכל תאי גופו ונשמתו...

פתאום עף הרהור אחר והורם את כל האושר, אשר הזה בדמינו. מי יודע, מהרהר הוא, שמא שכחתו כבר? טבען של נשים... או שמא לא היה כלל מה לשכות? מן המעות היה ניזון... כן... נו, לפני נסיעתו לחצה ידו בחבה ובעיניה נוצצו דמעות. כלום מאהבה אליו? שמא לא היה זה אלא אות־תודה של תלמדה למורה? ... כן. הוא טעה.

כשיסע להתם, תתברר המעות... לא, אינו רוצה בזה... רצונו לעמוד בטעותו זו: לקוות לקוות עד בלי סוף... לא יסע, לא יסע שמה לעולם...

הרהורים כאלו היו מציקים ומעניינים אותו רוב הימים ובלילות ראה הלומת-דערבוביא. פעם המיץ בבוקר כולו טבול בזיעה. בחדר היתה דומיה. שמישות החלון היו טבולות כספור עבה ואור החוץ לא הדר פנימה. הציריאוּפּל וקרירות שררו מסביב. הוא הוציא את ידיו הערומות מתחת לשמיכתו ומיד הסתירן, צנח אהותן. אז התפרקד ונעץ מכמו בספון, כעין המשך של הלימות לילה התחיל חולם בהקיץ, פניו התדילו מקבלים הלופירגוונים: פעם נתכרכמו והביעו פחד ובלהה. כמי שעומד בפני תוחלת נכזבה: ופעם הביעו איוז מבוכה של תמיה, כפני סומא, בשעה שמתאמץ להכיר איזה צבע של דבר. פתאום גז הכל ואיזה זוהר-גיל התדיל משתעשע על פניו ועל שפתיו, מעין זה, שאהובתו בחוכה בזרועותיו. באותו הרגע נפתחה הדלת ואמו נכנסה בלאט אל החדר.

— עודך ישן, סלי? איזה מכתב נתקבל על שמך! — נתכרכה אליו ובעיניה הבהיטו חמימות ורוך.

הוא נעור, כשהחזיק עדיין מרחף על שפתיו, הושיט ידיו כמו לחבוק וקרא בפזור הדעת.

— ליוצקה יפתי!...

האם לא הבינתהו, נתגדנה קצת על מטתו והגישה לו את המכתב.

— הרי זה נתקבל עכשו, סלי! קום! כבר השעה מאוחרת, הארוחה עוד תצטנן.

ביגד הרגיש באטו ונתפכה קצת. תמונת ליוצקה, שראה בחזונו, עדיין מרחפת לנגד עיניו. כל כך נעים לו. מרגיש הוא פתאום צורך בליוצקת איזה גוף חם אל לבו. והריהו מחבק בעוז את אמו, נושקה בחום וקורא:

— את כל כך טובה, כל כך טובה...

כשיצאה האם, נתפכה לגמרי. נעלם הזוהר מעל פניו ומטפו נשל איזה צל של עצבות, כמי שנתפס פתאום בטעותו. ומן-מה ישב עדיין בלי נוע. אחרי כן נזכר במכתב, פתח והתחיל קורא.

פניו הפיקו אותו רגע עצב, תמהון ודאגה כאחת. לחידה הוא לו מכתב זה. רחל מברסקי מממשתו לבקרה היום אחר הצהרים. מה לו ולה? הרי אינו מכירה אפילו. היא כותבת: לבל יתפלא כבודו על אשר אני פונה אליו, מבלי שאכירו, כי דבר נחוץ לי אליו לשובתיו. דבר נחוץ? לשובתו?

הוא מניח את המכתב הצדה ומשתקע בהרהורים. נחיצות זו, שהיא כותבת עליה אינה מובנה לו כלל. צריך למלא בקשתה, לבקרה ולשמוע מה בפיה, אלא כיצד יבוא שמה? הרי בבית מברסקי צריך לדעת נמוסים שונים, להיות נזהר בדבור ולתת טקט לתנועות הגוף. והוא? כלום מוכשר הוא עכשו לזה? הרי נעשה כבדירה ממש, מוזה בתנועותיו

המשונות, כאותו הנוזר, שהתבודד שנים רבות על אי שמים. כלום לא יהא שם לחוכא-ומלולא? ...

נדאגה רבה התחיל לבסוף להתלבש.

אחר הצהרים גבר הקור. העולם החור והאלמון כאלו מתאפס ומתאמין לעצור כח ולשאת עליו תגרת יד האכזר, ההורף, והשלבג הלבן והנוצץ קופא ונאנח תחת רגלי הממהרים בהליכה. הוא, ברנר, יצא כבר מביתו מלובש כזהירות רבה, אלא שעומד עדיין על-ידי ביתו מכלי הרגש כלל את הקור הצורב. הוא מפקפק עדיין ונלחם בתוך נפשו, קשה לו להחליט. שם לא רחוק עומד בית טברסקי בחלונותיו הגדולים ובנגו הלבן והמובלט באיזה מין חוצפה נאותנית ומבעית אותו. האילנות מסביב בענפיהם הקפואים, שלכסות ערוחם הגדילו ציציית קרה, כאלו נדים לו ולועגים לו. למה לו ללכת שמה, למה? להיות לצחוק? לא. הוא יענה במכתב, שמשכות שונות אי-אפשר לו לבקרה. כשהדבר נהוץ, תואיל במזכה להודיע לו על נתיצות זו גם כן ע"י מכתב. הוא אינו צריך כלל ללכת שמה. לא. הרי אינו מכיר אותה כלל. ...

הוא מחליט לשוב לביתו, אך עומד עדיין כמרותק למסומו ואינו זו. דבר-מה לוחץ, לוחץ על לבו כמשא כבד. שם הולך איזה בר-דניש ומתקרב אל הגדר, פותח את הפשפש ונכנס אל החצר. הוא מלוה אותו בעיניו. הוא רואה שהלה עולה על המדרגות, פותח דלת הפרוזדור ונעלם לתוכו. ... הולף רעיון במוחו ונשמטו מתחילה מרמטת בקרבו. שטא... שטא היא שם? ... מדוע לא כתבה לו את הדבר הנחוץ? ... בודאי תמתין לו... אחר הזמן תבוא כבר הצטרקותו... מה תחשוב עליו? מה? ... לא... לא טוב הוא עושה. צריך ללכת לשם, ללכת... וכשיהא שם ללעג? ... נו, בעלת נמוס וטקט היא. בפניו לא תצחק... הוא מוכרח. צריך לבקרה, לבקרה. עליו רק להיות זהיר וזהיר... כן... .

בפסיעות בלתי בטוחות התחיל לבסוף פוסע בדרך העולה אל בית טברסקי.

(סוף יבוא).